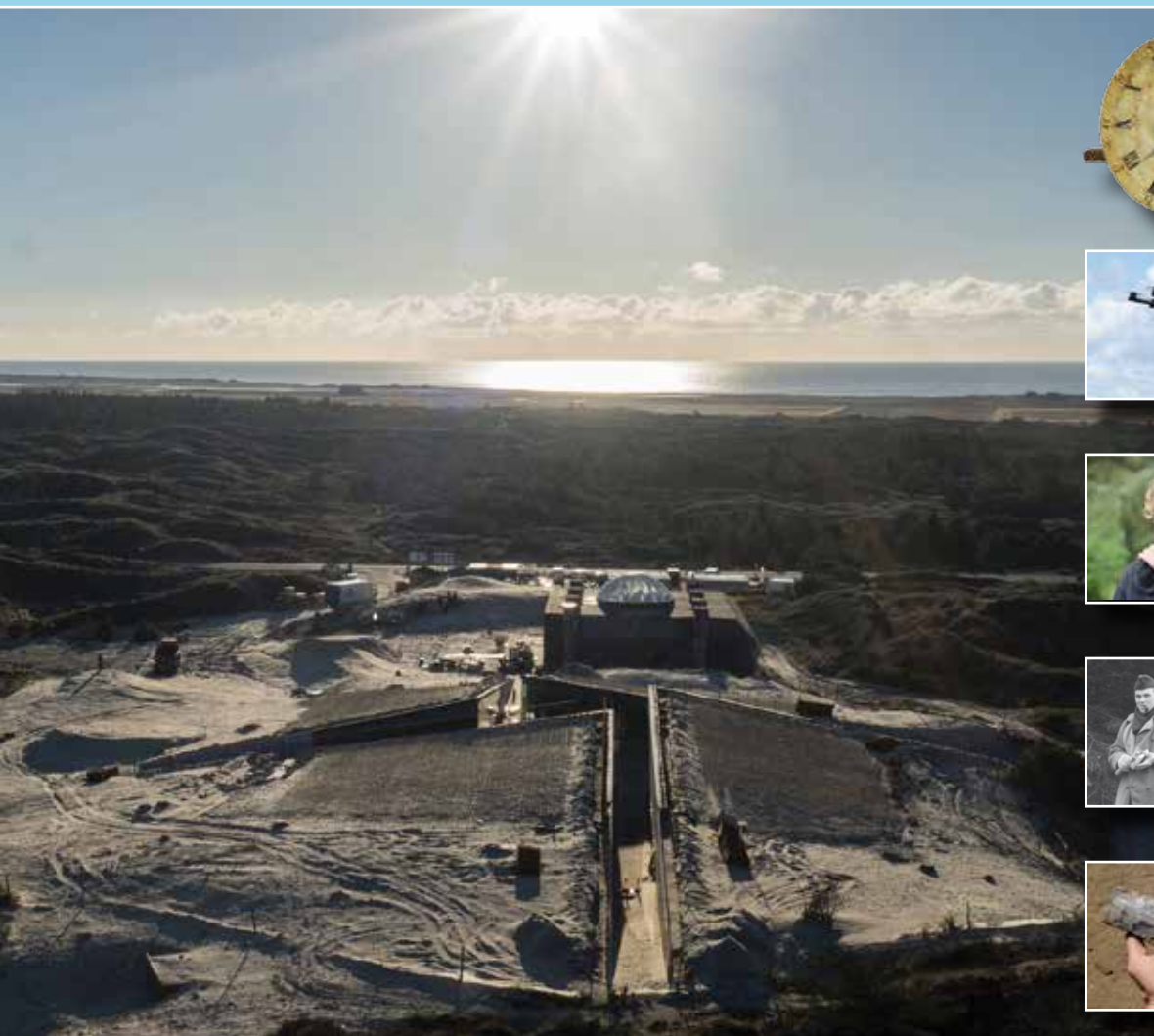

opdatering

Årbog for Vardemuseerne
& Ringkøbing-Skjern Museum

2016

opdatering

Årbog for Vardemuseerne &
Ringkøbing-Skjern Museum 2016

opdatering
Årbog for Vardemueerne
& Ringkøbing-Skjern Museum 2016

© Forfatterne, Vardemuseerne
& Ringkøbing-Skjern Museum 2017

Redaktion: Christian Ringskou og Tine Lorange

Korrektur: Harriet Ludvigsen

Grafisk tilrettelæggelse: Tine Lorange

Fotos og illustrationer: med mindre andet er angivet
ved de enkelte fotos og illustrationer tilhører
billedmaterialet i denne bog Vardemuseerne,
Ringkøbing-Skjern Museum eller Arkæologi Vestjylland

Alle kort, Danmarks Højdemodel og
ortofotos: ©Geodatastyrelsen

Skrift: Myriad Pro

Papir: 130g Silk

Omslag: 250g Arktika

Tryk: Strandbygaard Grafisk A/S, Skjern

ISBN 978-87-89834-96-2

ISSN 1903-9581

Kære Læser!

At udgive en årbog medfører en lang række rutiner og gentagelser. Først skriver de venlige redaktører til de potentielle skribenter og beder om forslag til artikler. Det får ofte mange til at love at skrive. Så beder de tålmodige redaktører om artiklerne. Og de rykker for dem. Dernæst skriver de flittige skribenter, og der kommer en ordentlig bunke artikler, der kræver mere eller mindre redaktion af de travle redaktører. Nogle af artiklerne kommer endog til den aftalte tid. Så rykker de let stressede redaktører for de artikler, der var lovet men ikke afleveret. Og pludselig – få minutter før deadline – er der 25 artikler og mere end 200 siders spændende læsestof. Den sidste del opleves hvert år som et mirakel både af de glade redaktører og af alle os andre.

Mellem to årbøger ligger selvfølgelig et helt års arbejde på museerne. Med udgravninger og udstillinger; med forskning og formidling; med arkivstudier, magasinstudier, feltstudier, registreringer og kasseringer. Med vedligeholdelse af bygninger, ombygning, nybygning og med administration og bogholderi. Med udvikling af nye undervisnings tilbud og afvikling af velafprøvede. Med nye metoder i feltet, med at lære nyt udstyr at kende og med at svare på bunker af spørgsmål fra interesserede borgere.

Og det er i virkeligheden det, der er det mirakuløse: Mellem alt dette arbejde, får de to museers engagerede medarbejdere hvert år tid til at skrive om nogle af alle de

ting, de går og arbejder med. Og nogle af disse artikler er altså blevet til denne årbog.

Tak til Niels Windfeld Lund og Peder Gammeltoft for jeres bidrag til vores årbog. Tak til dygtige praktikanter, der kronede korte men værdifulde ansættelser med artikler. Tak til de mange medarbejdere på museerne, til de mange frivillige og til medlemmerne af museumsforeningerne for Jeres store arbejde og engagement: Det er det, mindst lige så meget som vore udstillinger og samlinger, der gør vores to museer til noget særligt. Tak til skribenterne for at have omformet noget af alt dette arbejde til gode, oplysende og inspirerende artikler. Tak til de hårdtarbejdende redaktører, der med en jernhånd i en fløjlshandske styrer os sikkert i havn med endnu en se- og læseværdig bog. Og endelig tak til Jer læsere for at købe og læse bogen. Det er jo i høj grad for Jeres skyld, vi tager rutinen én gang til. Men også fordi vi kan lide det.

God læselyst

Kim Clausen og Claus Kjeld Jensen

P.S. Museet for Varde By og Omegn har ved årsskiftet 2016/2017 ændret navn til Vardemuseerne, da museet fusionerede med NaturKulturVarde. Selvom artiklerne således vedrører arbejde, der er lavet under museets gamle navn udgives årbogen under det nye. Så alt er trods alt ikke ved det gamle...

Indhold

- 6** Museumsforeningernes årsberetninger
- 16** Årets gang i ArkVest
Af Lene B. Frandsen & Poul K. Jørgensen
- 18** På gennemfart i Torsted
Af Jonatan Rose Andersen
- 29** Gravplads med udsigt
Af Karen Bjelke Fisker & Stina Trolldoft Andresen
- 39** Ulvetider i 1600-tallets Vestjylland
Af Peder Gammeltoft
- 47** Jens Harpøth – Ringkøbings polyhistor
Af Niels Windfeld Lund
- 58** "Med Flid har jeg bestræbt mig"
Af Anders Kilgast Jensen
- 69** "En lavning i Terrænet, fyldt med Vand, uden Afløb"
Af Bjarke Kampp Hansen
- 80** Tiden går
Af Christian Ringskou
- 87** Vestergade
Af Christian Ringskou
- 97** Badehusene i Nymindegab
Af John V. Jensen & Tine Lorange
- 104** Hitler, naziguldet og de ungarske soldater
Af John V. Jensen
- 119** Ønsk dig ikke at have oplevet disse Dage...
Af John V. Jensen
- 126** Nedbrydning, forandring og en ny begyndelse
Af John V. Jensen
- 155** Samarbejde om læring
Af Pernille Ø. Sørensen
- 166** Begyndelsen på et formidlingssamarbejde
Af Anders Bloksgaard Poulsen
- 171** Frivillige Vikinger
Af Signe Øster Kæmpegaard
- 176** På vej mod "verdens bedste museum"?
Af Mette Bjerrum Jensen
- 184** Årets udgravninger
Af arkæologerne i ArkVest

Samarbejde om læring

– opskriften på et succesfuldt Åben Skole-samarbejde

Af Pernille Ø. Sørensen

Som eksternt læringsmiljø er det relevant at afklare hvilken rolle, man har, samt hvad man kan bidrage med for at opnå et succesfuldt Åben Skole-samarbejde. Denne artikel er et forsøg på at give et indblik i de lovmæssige krav, der bliver stillet til Åben Skole-aktører med henblik på at integrere skolens omgivende samfund i undervisningen. Der gives også eksempler på forudsætninger for og kendetegn ved det effektive læringsforløb i den åbne skole, samt hvordan *Vardemuseerne Læring* tænker i forlængelse af dette i det daglige arbejde med henblik på at styrke elevers læring og trivsel.

Stilhed før stormen

Fra bilens forsæder kan vi holde øje med, hvornår en bus fyldt med elever fra 8. klasse svinger ind på p-pladsen foran den tyske mindelund i Oksbøl. Imens vi venter, bliver der kastet et ekstra blik på manuskriptet, og vi sikrer os, at de laminerede billeder nu også ligger i den rigtige rækkefølge. Det kan umiddelbart virke simpelt. Et manuskript, hvis hukommelsen skulle svigte, og en bunke billeder til at supplere med. Men bag i bilen ligger også 12 kufferter, som gemmer på hver sin identitet. Identiteter for hvem det var en realitet at opholde sig i flygtningelejren i Oksbøl i tiden efter Anden Verdenskrig. Eleverne skal først og fremmest stifte bekendtskab med disse identiteter. Derefter skal de vurdere, hvad bl.a. vaccine, arbejdspligt og teaterbilletter burde have haft af betydning for en tysk flygtning, alt efter

om det er en 11-årig stikirenddreng, en ung kunststuderende kvinde, en ældre herre eller en helt fjerde identitet, der er tale om.

Dagen er kommet, hvor museets nye læringsforløb for alvor skal stå sin prøve. Samtlige Varde Kommunes 8. klasser skal i løbet af en 14-dages periode igennem et forløb om de tyske flygtninge i Oksbøl. I måneder forinden er der fra kontoret blevet knoklet med at tilrettelægge et læringsforløb, der tilgodeser flest mulige elever uanset læringsforudsætninger. Alt er klappet og klart, og alligevel

Åben Skole skal sikre, at skolerne samarbejder med eksterne læringsmiljøer om at styrke elevers læring og trivsel. Her er 8. klasse fra Blåvandshuk Skole på besøg i flygtningelejren i Oksbøl.

Elever fra Blåvandshuk Skole er på besøg i flygtningelejren i Oksbøl i forbindelse med museets forløb om de tyske flygtninge efter Anden Verdenskrig.

kan man komme så frygteligt i tvivl, her få minutter inden startskuddet lyder. For er undervisningen nu effektiv nok? Og hvad kendetegner egentlig et effektivt og succesfyldt Åben Skole-samarbejde?

Forpligtet til at samarbejde

At kulturinstitutioner og andre eksterne læringsmiljøer i større eller mindre omfang kan indgå som en del af børn og unges skoleundervisning, er ikke noget nyt. Det er heller ikke nyt, at pædagoger og lærere af og til gør brug af eksterne læringstilbud som led i deres undervisning. Til gengæld er det med folkeskolereformen anno 2014 nyt, at kommunerne nu er forpligtede til at sikre et samarbejde mellem skole og samfund under begrebet "Åben Skole", hvor omdrejningspunktet er at styrke elevernes læring og trivsel gennem en undervisning, der er differentieret, varieret og målstyret.¹

I Varde Kommune har man valgt at imødekomme reformens krav ved at oprette projektet "Vi i Naturskolen". Her er museet sammen med DIN Forsyning og NaturKulturVarde

fælles om at udbyde obligatoriske læringsforløb til alle årgange i kommunens børnehaver og folkeskoler. Læringsforløbene afspejler kommunens vision "Vi i Naturen", da flere af aktiviteterne både foregår i – og handler om – naturen. Samtidig indgår også kulturhistorien i Varde Kommune.²

Hvad kommer først? Målet eller midlet?

Det er en balancegang at lave effektiv Åben Skole. Har man for meget fokus på læringsmålene, når eleverne fx besøger et museum, risikerer man at oplevelsen falder til jorden – det bliver simpelthen for kedeligt. Modsat virker det heller ikke optimalt at holde aktiviteterne helt fri af læringsmålene, idet man så kan ende med blot at have underholdt eleverne snarere end at have undervist dem.³ I følge den ny Folkeskolelov skal Åben Skole-samarbejder, og dermed museet, forholde sig til de samme mål som folkeskolen, og undervisningen skal tage afsæt i den læring, der skal finde sted.⁴ Erfaring har vist, at undervisning uden

Museet skal forholde sig til de samme mål som lærerne i folkeskolen uden at gå på kompromis med dets særlige kvaliteter i forbindelse med undervisning. Foto: Ølgod Efterskole.

for klasselokalet er mest effektiv, når der foreligger et klart, fagligt formål hermed.⁵

Museet kan i Åben Skole-samarbejdet tilbyde nye måder at lære på og ikke mindst nye måder at imødekomme elevers forskellige måder at lære på. Man kan stille spørgsmålstegn ved, hvorvidt museet som eksternt læringsmiljø overhovedet bør koncentrere sig om fastlagte undervisningsmål, vi ikke selv har haft indflydelse på. Giver det ikke mere mening, at vi selv sætter mål for den undervisning, vi hver især er eksperter i?

Der er potentiale i Åben Skole-samarbejder, når der opstår nye muligheder for at koble skolens overordnede formål med de konkrete læringsmål,⁶ en opgave der almindeligvis kan være vanskelig at løse inden for skolens traditionelle rammer. Det betyder imidlertid ikke, at man som ekstern aktør i Åben Skole-samarbejder udelukkende skal fokusere på læringsmål. En undervisning, der

er formålsbaseret snarere end målbaseret, kan være mere hensigtsmæssig. For at skolen og det eksterne læringsmiljø i fællesskab kan styrke elevers læring og trivsel, må man først og fremmest finde en balancegang mellem mål og middel uden at gå på kompromis med de kvaliteter, aktørerne hver især besidder.

Klædt på til at lære

Museet deler, som aktør i Åben Skole, ansvaret med lærerne om at skabe en kobling mellem teori og praksis, så alle elever får et fagligt udbytte gennem det at opleve, handle og forstå samtidig med, at elevernes nysgerrighed og lyst til at lære styrkes.⁷

Som eksternt læringsmiljø er det ganske enkelt et basisgrundlag for planlægning og afvikling af museets læringsforløb, at formidleren ikke har kendskab til elevernes

Som aktør i Åben Skole-samarbejder kan museet byde ind med nye måder at lære på i anderledes læringsrum. Her er en 3. klasse på motivjagt i Nymindegab.

læringsforudsætninger på forhånd. Hos Vardemuseerne Læring forsøger vi at klæde elever og lærere bedst muligt på allerede inden, de kommer på besøg på museet. På den måde forsøger vi at rammesætte en vis grad af elevernes forforståelse for det pågældende emne. Samtidigt skabes der også en kobling mellem det, der sker i og uden for klasselokalet, så eleverne kan se en mening med at besøge museet i undervisningssammenhæng og dermed er mere modtagelige for at lære nyt.

En af forudsætningerne for effektive læringsforløb i den åbne skole er bl.a., at undervisningen inddeles i tre faser: forforståelsesfasen, fordybelsesfasen og feedbackfasen.⁸ Det implementerer Vardemuseerne Læring i praksis ud fra begreberne "før, under og efter", hvor lærere, elever og museumsformidlere har forskellige opgaver undervejs i hver fase. På den måde har vi mulighed for at tilbyde et forløb, der når udover selve museumsbesøget, samtidig med,

at vi – i samarbejde med læreren – kan følge elevernes læreproces til dørs. I forhold til flygtningeforløbet giver vi læreren redskaber til at styrke elevernes forforståelse omkring Anden Verdenskrig og dens konsekvenser for både danske og tyske civile. Selvom det er læreren, der faciliterer før-fasen, indeholder materialet hertil også aktiviteter, der fordrer researcharbejde, som eleverne skal klare i fællesskab. Under selve museumsbesøget fordyber eleverne sig i emnet, mens læreren igen har ansvaret i efter-fasen, hvor forløbet afsluttes og elevernes læring evalueres.

Museet kan som eksternt læringsmiljø sikre væsentligt højere kvalitet i Åben Skole-samarbejder, når der er sammenhæng mellem undervisningens tre faser. Et museumsbesøg kan og bør ikke stå alene – det skal integreres i den undervisning, der i forvejen foregår i klasselokalet og gøres anvendeligt for eleverne, så de også kan drage nytte af det i fremtidige undervisningssammenhænge.

For at skabe gode læringsforudsætninger for eleverne er det vigtigt, at de er klædt godt på til museumsbesøget. Fotos: Ølgod Efterskole.

Nice to have or need to have? Elever fra Ølgod Efterskole diskuterer livskvalitet og overlevelse på turen rundt i den gamle flygtningelejr. Der var enighed omkring, at især nudler ville være svære at undvære i dagligdagen på efterskolen. Foto: Ølgod Efterskole.

Hvorfor skal jeg lære det her?

Man kan ikke sætte lighedstegn mellem undervisning og læring. Det kan til dels være nemt nok at sætte sig et mål for, hvad man gerne vil have, eleverne skal have lært efter et tilrettelagt læringsforløb. Hvad de så rent faktisk ender med at have lært, kan være en hel anden snak.

Et af Vardemuseerne Lærings succeskriterier for Åben Skole-samarbejdet er, at undervisningen skal give mening for eleverne. For at lære skal man først og fremmest være motiveret. Det er der stor sandsynlighed for, at man bliver, så snart man kan se en mening med det, man skal lære, samt at man efterfølgende kan bruge det. Vi skal have energi til at lære, og den energi reguleres bl.a. af vores følelser, vilje og motivation.⁹ Det er ikke kun elevens forforståelse men også det individuelle, personlige interesseområde, der er væsentligt for at skabe læringsenergi.

Man er udfordret, når man står overfor en 8. klasse, hvor mere end halvdelen af eleverne nærer yderst begrænset interesse for krigs- og flygtningehistorie, når det

Hvordan vækker man elevernes nysgerrighed for et emne, de ellers ikke er interesseret i? Det kan være en stor, men ikke umulig opgave. Hos eleverne fra Ølgod Efterskole var både motivationen og koncentrationen heldigvis i top. Foto: Ølgod Efterskole.

Skadedyrsbekæmpelse og brænde er sammen med vaccine klassiske top-prioriteter hos eleverne. Kakao og teater kommer ofte i sidste række, men får dog alligevel af og til sneget sig længere op af rangstigen undervejs i forløbet. Foto: Ølgod Efterskole.

netop er det, de skal lære noget om. Hvordan får man dem overbevist? Man kan fx gøre brug af begrebet "god anderledeshed", som handler om at præsentere eleverne for noget nyt og ukendt, der er med til at åbne deres horisont frem for udelukkende at strukturere undervisningen ud fra, hvad der i forvejen behager dem.¹⁰

I Vardemuseerne Læring arbejder vi ud fra en kobling af læringsenergi og god anderledeshed. Vi forsøger at anvende det, eleverne i forvejen er interesserede i eller bekendte med til at vække deres nysgerrighed overfor det, de ellers ikke finder relevant at beskæftige sig med. Når vi fx udbyder et læringsforløb om de tyske flygtninge i Oksbøl, er det vigtigt, at eleverne har mulighed for at identificere sig med historien.

Her kommer kufferterne med flygtningeidentiteter og prioriteringslister i spil. Eleverne skal samarbejde om at prioritere tingene på listen. De har deres forforståelse samt individuelle livserfaring som redskaber. Når prioriteringslisterne

er udfyldte, bærer eleverne kufferterne med sig rundt i området. Formidleren gør stop undervejs og supplerer med nye informationer om flygtningenes liv i lejren. Det kan fx være ved den gamle køkkenbarak, som i dag huser Blåvandshuk Skoles SFO. Eleverne bliver bedt om at genopfriske, hvordan de har placeret "kakao" på deres liste, en ting, der hos de fleste får en lav prioritering i forhold til vaccine og skadedyrsbekæmpelse. For man kan jo godt overleve uden kakao. Men når eleverne så skal nævne én ting, de sagtens kunne overleve uden, men alligevel ville være enormt kede af at undvære i deres hverdag, så er der pludselig draget en parallel mellem deres egen verden og den, der var aktuel efter Anden Verdenskrig. Der opstår en bedre forståelse for, hvad en ellers så ubetydelig ting som kakao kan have haft af betydning for en tysk flygtning, der har opholdt sig i lejren i Oksbøl. Der opstår også en forståelse for, at de tyske flygtninge var mennesker med præcis samme behov, følelsesregistre og tankemønstre som eleverne selv. Det ses også på de prioritetsændringer, eleverne foretager undervejs. Netop kakao og teaterbilletter sniger sig ofte længere op på listen, efterhånden som vi kommer rundt i området.

At man i det hele taget havde fritid i en flygtningelejr kommer bag på de fleste af de elever, vi får besøg af. Til gengæld er de ikke idéforladte, når de bliver bedt om at komme med bud på, hvad børn og unge kan have fået fritiden til at gå med bag pigtråden dengang. "Gemmeleg!" "Huler!", "De legede sikkert også fangeleg!" – lege, eleverne er bekendte med fra deres egen virkelighed. Tænk engang, at man som elev i 8. klasse pludselig kan identificere sig med de tanker og følelser, der har fyldt i hovederne på tyske flygtninge i slutningen af 1940'erne. Så bliver det måske lidt mere spændende at undersøge, hvad man ellers kan have haft tilfælles. Eleverne lærer således både noget faktuel omkring konsekvenserne af Anden Verdenskrig og livet i flygtningelejren samtidig med, at deres forståelse for og mulighed for at identificere sig med de pågældende flygtninge styrkes betydeligt.

Der kan ligeledes hentes et eksempel fra museets forløb om barndom og legetøj, som foregår på Nymindesbøl Museum og udbydes til børn, der snart skal starte i skole. Her opfordres der til, at børnene hver især medbringer et stykke af deres eget legetøj, når de besøger museet. Så kan formidleren ikke alene fortælle om barndommen i gamle dage ud fra museets udstillede genstande, men har rent

faktisk også mulighed for at drage paralleller til børnenes egen verden ud fra det legetøj, de har med. Børn i den alder er meget visuelt tænkende, hvorfor en sammenligning af legetøj fra i dag og fx 1950'erne virkelig kan være succesfuld i forhold til deres udbytte af forløbet. Oplevelsen bliver også mere virkelighedsnær for børnene, når de genkender noget af museets legetøj bag glasmontren, fordi

8.A bar rundt på tyske flygtnings liv i en kuffert

Elever fra Lykkesgårdsskolen mærkede historien i Oksbøl flygtningelejr

af Nina Møller

FLYGTNINGE-IDENTITET Bernhard Blædtker står der på et lille navneskilt bundet på kuffertens hank. En tysk flygtning på 57 år, som i løbet af de næste par timer kommer lidt ind under huden på fire piger fra 8.A på Lykkesgårdsskolen i Varde: Benedikte, Lærke, Mikala og Mathilde. De er med deres klasse og parallelklassen på ekskursion i flygtningelejren i Oksbøl som del af et forløb om Anden Verdenskrig. I lejren bliver historien fysisk for eleverne. De mærker en flig af begivenhederne.

Kufferten gør det fysisk

Under hele besøget skal hver firemandsgruppe bære rundt på en kuffert med navnet på en autentisk person, som kom til flygtningelejren i Oksbøl i januar 1945, efter at russerne havde angrebet Østpreussen. På sit højeste boede der 36.000 flygtninge i lejren. Primært kvinder, børn og gamle. Mændene var i krig. Lejren havde tre skoledistrikter og 7.500 skole-

elever, som blandt andet skulle lære om demokrati, for at slette Hitlers diktatur fra tavlen. Historiker Anders Bloksgaard Poulsen fra skoletjenesten i Varde Kommune lægger ud med at give eleverne en opgave: de skal prioritere kuffertens indhold på en liste med syv ting. Hvad var mon vigtigst for Bernhard Blædtker?

Øverst sætter Benedikte, Lærke, Mikala og Mathilde flygtningekartoteket. For som Lærke siger: "Han vil meget gerne vide, hvor hans familie, hans børn er."

I kufferten er der nemlig et ark med lidt tekst om Bernhard Blædtker, som i sin dagbog skriver på sin datters fødselsdag og beder Gud om at genforene dem.

Tunge skæbner

Flere af eleverne er overraskede over at finde kakaoapulver i kufferten sammen med seriøse ting som vaccine. Så de sætter kakaoen langt nede på listen. Men i løbet af rundturen får de en forståelse af, at det også var vigtigt at forsøge tilværel-

Familiens kuffert skulle slæbes rundt på hele turen og måtte ikke sættes ned. Det gør eleverne en oplevelse af at bære rundt på en tysk flygtnings liv.

sen engang imellem, for nogle af flygtningene boede i lejren op til fire år. De ser også, hvor teateret og biografen lå, med plads til 800 publikummer.

Eleverne må ikke sætte kufferten ned under hele besøget. Flere begynder at jamre over, hvor tung den er, men Anders Bloksgaard beordrer dem til at stoppe klynkeriet og samle kufferten op igen. Den skal mærke flygtningens liv. De besøger beboelsesbygningerne med den trange plads til hver person og skolen, hvor børnene gik, til de fyldte 14. Så skulle de arbejde. Samme alder

som eleverne selv. De kom også forbi. Flygtningekartoteket, hvor mange håbede at genfinde deres famillemedlemmer.

Regnemæssigt hovedbrud

Turen slutter på kirkegården med de lige rækker af gravsten. Eleverne skal regne gennemsnitsalderen ud på 10 af børnene. Mange blev nul år, så der skal regnes i måneder. Ottende klasse har båret rundt på et menneskes identitet i kufferten. Det har gjort indtryk, siger Benedikte: "Det er som at have en andens liv i sine hænder."

Lærke, Mikala, Mathilde og Benedikte overvejer nøje, om flygtningekartoteket eller vaccinen var vigtigst for den tyske flygtning Bernhard Blædtker.

En fin artikel blev til i forbindelse med Lykkesgårdsskolens besøg i flygtningelejren maj 2016.¹¹

de fx har set noget mage til hos deres bedsteforældre. Gamle dage kan virke uendeligt langt væk, når man går i børnehave. På museet bliver det alligevel muligt for børnene at udvikle en rimelig forståelse for hvordan, det var at være barn dengang.

Om at blive klogere i fællesskab

Et andet grundelement i vores læringsforløb er, at eleverne skal samarbejde indbyrdes i læreprocessen. Undersøgelser om arbejdet med læring i den åbne skole viser bl.a., at elev-til-elev læring har potentiale til at øge elevers kommunikationsevner og relationer samt læring, trivsel og alsidige udvikling.¹² Der skabes masser af muligheder, når elever samarbejder. De kan få sat ord på de forståelser, de i forvejen besidder. De kan få italesat en ellers "tavs" viden, og de kan blive bekræftet i, at deres individuelle opfattelser er korrekte – eller få hjælp til at småjustere undervejs. De får også muligheden for at spejle sig i hinanden – ikke med henblik på at de blankt skal adoptere hinandens personlige meninger og holdninger, men på at udfordre dem i at forholde sig kritisk og konstruktivt til det, andre har at sige.

Det kommunale projekt Camp7 er et godt eksempel på, hvordan Vardemuseerne Læring implementerer elevernes samarbejdsevner i praksis. Projektet samler hvert år samtlige Varde Kommunes 7. klasseselever i Oksbøl til to dage spækket med diverse aktiviteter med henblik på styrkelse af både faglige og sociale kompetencer. Museet deltager med forskellige stationer, der foregår ved den tyske mindelund og de to bygninger, der i flygtningelejrens tid fungerede som et af lejrens to lazaretter. Eleverne bliver først og fremmest bedt om at forholde sig til flygtningedebatten. På en såkaldt værdilinje, der løber fra "enig" i den ene ende til "uenig" i den anden, skal eleverne vurdere, hvor de vil placere sig ud fra et givent udsagn, som formidleren læser højt. Et af udsagnene lyder "Jeg vil udføre frivilligt arbejde for at hjælpe flygtninge". Det er bemærkelsesværdigt, når ca. 90 % af elevgruppen er enige i, at de

kender en flygtning, oftest en klassekammerat, at en god andel af dem placerer sig som uenig i at ville udføre frivilligt arbejde for at hjælpe flygtninge. Uden at gå yderligere ind i debatten sendes eleverne derefter rundt til forskellige stationer, hvor de får uvisheden, uretfærdigheden og frygten at føle på egen krop og sjæl.

Ved den tyske mindelund bliver eleverne bedt om at beregne gennemsnitslevealderen på 10 af de flygtninge, der ligger begravet foran dem. Det kræver som regel ikke meget mere at skærpe de flestes opmærksomhed. Det kan ikke passe! De blev jo ikke engang et år gamle? Aktiviteten er relativ simpel, men ikke desto mindre oplagt til at få eleverne til at reflektere over nogle af krigens konsekvenser.

De andre stationer foregår ved de gamle lazaretbygninger. Fra den ene fløj stormer udklædte museumsformidlere pludseligt ud af hoveddøren og dirigerer med frygt i stemmen eleverne ind ad den mørke midtergang og videre ned i kælderen. "Der er bombeangreb! Sæt jer ned og hold armene over hovedet!" Eleverne kan næsten ikke beslutte sig for, om de skal grine eller græde, men så slukkes lyset, og lyden af lavtflyvende bombefly brager ud af højtalerne, imens de fleste af elevernes stemmer erstattes af en frygtindgydende stilhed.

I den modsatte fløj møder eleverne tre mørkkledte, russisk-talende mænd. Her bliver der også dirigeret, men det bliver hurtigt tydeligt for eleverne, at det denne gang ikke er hensigten at beskytte. I tyve minutter bliver eleverne adskilt, placeret i lazarettets værelser, får udleveret slik for derefter at få det fratrasket igen. Nogle oplever at få tegnet et rødt kryds på deres håndled, for derefter at blive efterladt alene med spekulationer om, hvad det mon skal betyde. Elevernes reaktioner på oplevelserne ved mindelunden, kælderen og russerne varierer meget. Derfor afsluttes alle stationer med aktiviteter, der giver eleverne mulighed for at bearbejde deres individuelle indtryk ved at tale om det i fællesskab.

Som afslutning på hele forløbet bliver eleverne igen bedt om at tage stilling til flygtningedebatten ved at placere

sig et sted på værdilinjens. Nu er der typisk langt flere, der placerer sig ved "enig", når de bliver spurgt, om de vil udføre frivilligt arbejde for at hjælpe flygtninge. Det sker også, at endnu flere elever nu er enige i, at de kender en flygtning. For nogle gælder det, at de først nu for alvor har fået øjnene op for, dels at de går i klasse med en flygtning, men også hvad denne klassekammerat muligvis kan have været vidne til og være blevet udsat for.

En mindre andel af eleverne er på forhånd meget bevidste omkring egen holdning til flygtningedebatten. Andre har sværere ved at overskue, hvor de vil placere sig på værdilinjens og ender som regel med at følge sidemanden

Elever dirigeres i fuld fart ind i en af de gamle lazaretbygninger i Oksbøl. De ved endnu ikke, hvad der venter dem indenfor.

Hvad gemmer sig i mørket? Museets aktiviteter i forbindelse med Camp7 sætter fokus på flygtningedebatten og får eleverne til at mærke frygt, uretfærdighed og uvished på egen krop.

Eleverne beregner gennemsnitsalderen for 10 begravede flygtninge. Der bliver stille, når resultatet viser sig at være under 12 måneder. Foto: Ølgod Efterskole.

i den ene eller den anden retning. Udvalgte elever bliver bedt om at redegøre og argumentere for deres placering, og det kommer både den der taler, og de, der lytter, til gavn i læreprocessen.

Værdilinjen er god til at koble elevernes egen hverdag med det, der i deres optik synes ukendt og irrelevant. Der opstår en kobling mellem to virkeligheder, som gør eleverne opmærksomme på, at flygtningedebatten i høj

grad også vedrører dem. For bare et år siden var det ca. 50 % af elevgruppen, der var enige i, at de kendte en flygtning. Året før var procentdelen endnu lavere. Når man gør eleverne opmærksomme på denne udvikling, bliver det straks mere tydeligt, hvordan flygtningesituationen, som ofte bare er noget, de hører om i nyhederne, også sætter spor i skolerne – endda i deres eget klasselokale.

Det tager tid at udvikle den åbne skole, men vi må som aktører ikke glemme selve meningen med galskaben, for så kan vi være sikre på at fejle.

Konklusion

Læringsforløb fra kulturinstitutionerne bør ikke opfattes som "noget bedre" end det, folkeskolen kan tilbyde eleverne i de sædvanlige rammer hjemme på skolen. Det skal opfattes som et supplement, der bygger bro mellem de to institutioner og som på den måde styrker undervisningens kvalitet i begge retninger. Vi skal finde ud af, hvad skolen har til fælles med museet og på den måde finde frem til hvordan, vi i fællesskab kan styrke undervisningen og dermed elevernes læring og trivsel. Vi skal tilbyde eleverne en undervisning, der er meningsgivende og motiverende for dem, så de oplever at kunne anvende det fremover. De skal have muligheden for at lære på flere forskellige måder, uanset om det er i fællesskab eller på egen hånd. For at lykkes med Åben Skole-samarbejdet, skal vi hele tiden sørge for at have selve formålet for øje, så kvaliteten ikke går tabt. Museet bør fortsat forholde sig til skolens formål og fagenes mål, men vi skal se os for. Vi må ikke skrue ned for de unikke muligheder, vi som læringsmiljø besidder, ved udelukkende at fokusere på, hvad eleverne rent fagligt skal lære. I stedet kan museet indgå i elevernes undervisning som en mulighed for også at styrke det, der bl.a. er formålet med folkeskolen – nemlig at skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst samt fremme den enkelte elevs alsidige udvikling ved bl.a. at gøre deres verden en lille smule større i deres dannelsesproces. Det er samarbejde om læring – ikke bare et samarbejde på tværs af skole- og kulturinstitutioner, men også et samarbejde mellem de enkelte elever.

Hvis et eksternt læringsmiljø kan træde til med nye muligheder for læring og trivsel der, hvor skolen generelt kommer til kort, så skal vi helt bestemt gøre det. Det er for Vardemuseerne Læring opskriften på et effektivt Åben Skole-samarbejde.

Pernille Ø. Sørensen kan kontaktes på pos@vardemuseum.dk

Noter

1. Undervisningsministeriets hjemmeside: <http://www.uvm.dk/Uddannelser/Folkeskolen/Laering-og-laeringsmiljoe/Den-aabne-skole>
2. Læs mere om Vi i Naturskolen på <http://intranet.vardekommune.dk/direktion,-forvaltninger-og-institutioner/boern-og-unge/boern-og-laering/skole/vi-i-naturskolen.aspx>
3. Lars Geer Hammershøj I: Maj Juni: Skolen er åben – Hvad skal vi bruge den til? *Asterisk* 2016, nr. 18, s. 18-21.
4. Folkeskoleloven § 3 stk. 4. <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=182008>
5. Rambøll Management Consulting, Aarhus Universitet, Professionshøjskolen Metropol, UCC Professionshøjskolen og VIA University College: *Forskningsbaseret viden om varieret læring, udeskole, bevægelse og lektiehjælp*. 2014.
6. Lars Geer Hammershøj I: Maj Juni: Skolen er åben – Hvad skal vi bruge den til? *Asterisk* 2016, nr. 18, s. 18-21.
7. KL: *Læring i den åbne skole*. København 2015.
8. Mads Hermansen: *Spilleregler i klassen – læringsledelse i teori og praksis*. Professionsserien. København 2010.
9. Knud Illeris: Læring. I: Hans Jørgen Kristensen & Per Fibæk Laursen (red.) *Gyldendals pædagogikhåndbog – otte tilgange til pædagogik*. Gyldendals lærerbibliotek. København 2012, s. 246-261.
10. Thomas Ziehe: God anderledeshed. I: Anne Knudsen & Carsten Nejst Jensen (red.) *Ungdomsliv og læreprocesser i det moderne samfund*. 2. udgave. Værlose 2000, s. 194-206.
11. Nina Møller: 8.A bar rundt på tyske flygtninges liv i kuffert. *Lokalavisen Varde* 31. maj 2016.
12. Rambøll Management Consulting m.fl.